

ПРОФЕСОР ФОМІН - ВЧЕНИЙ МІСТОБУДІВНИК.

(До 85-річчя від дня народження)

*М. Дьомін,
Народний архітектор України,
доктор архітектури, професор,
зав. кафедрою міського будівництва
Київського національного університету
будівництва і архітектури,
Президент Союзу урбаністів України,
член-кореспондент АМ України*

**Ігор Олександрович ФОМІН
(1927-2006)**

Ігор Олександрович Фомін - видатний вчений, доктор архітектури, професор, дійсний член Української академії архітектури, іноземний член Російської академії архітектури і будівельних наук, почесний член Міжнародної академії архітектури. Заслужений архітектор України. Лауреат державної премії України з архітектури, премії Ради Міністрів СРСР, - увійшов в професію в 1944 році, вступивши на архітектурний факультет Київського інженерно-будівельного інституту.

Блискуче завершивши навчання в інституті (диплом з відзнакою, 1949), та аспірантурі Академії архітектури УРСР (1953) Ігор Олександрович отримав призначення в інститут містобудування, Академії архітектури УРСР, де пропрацював більше 30 років, починаючи зі скромної посади молодшого наукового співробітника до завідувача провідним відділом.

У 1954 році Ігор Олександрович захистив кандидатську дисертацію (науковий керівник дійсний член Академії архітектури СРСР і УРСР Анатолій Володимирович Добровольський), продемонструвавши виняткове розуміння методології наукового дослідження, вміння формулювати завдання, знаходити їх раціональне рішення. Ці якості і вміння він демонстрував всі наступні роки своєї наукової діяльності.

У період 70-80-х років остаточно сформувався очолюваний ним науковий напрямок - це проблеми розселення в промислових, високоурбанізованих районах та в зонах впливу великих міст - центрів агломерацій. Виконані під його керівництвом і безпосередньою авторською участю дослідні та проектно-експериментальні роботи по плануванню міських агломерацій Донбасу (Кадіївського-Комунарська, Донецько-Макіївська, Лисичансько-Рубіжанська, та ін), приміських зон великих міст-центрів - моноцентричних агломерацій (Харківській, Київській, Львівській, Дніпропетровсько- Дніпродзержинській та інших) послужили основою розробки сучасної теорії і практики дослідження і проектування систем розселення в умовах урбанізованих (промислово розвинених) районах. Результатом цих досліджень стали такі фундаментальні праці - монографії: *Планування міських агломерацій* (1967); *Місто в системі населених місць* (1986); підручник *«Основи теорії містобудування»* (1997).

У процесі виконання цих робіт сформувався науковий колектив з, згодом, відомих вчених - проф. М.М. Кушніренко, проф. Ю.Н. Білокінь, проф. В.М. Вадимов, проф. Б.С. Черкес, що склали гордість сучасної містобудівної науки. Українська містобудівна школа, що сформувалася в минулому сторіччі завдяки працям Г.Д. Дубелір, В.І. Артемчука, Д.І. Богорад, Г.В. Шелейховського, А.Л. Ейнгорн, Я.С. Ротенберга, І.І. Малоземова, П.П. Хаустова, А.І. Станіславського, О.М. Касьянова, О.Я. Хорхот, А.Д. Іванової, В.М. Орехова, О.А. Малишенко, А.С. Ізраїлевич, І.М. Моторина, В. І. Нудельмана, Г.Й. Фільварова, Г.І. Лаврика, Є.Ю. Лішанського, В.С. Ступаченко, Я.Б. Левітана, Г.М. Слуцького, О.Н. Раппопорта, Є.М. Дубинського, А.К. Старинкевича, Г.А. Заблоцького, Я.О. Новаківського, Ю.М. Білоконя, М.М. Кушніренко і, звичайно ж професора І.О. Фоміна, українська школа, по оцінці самого професора Давидовича Володимира Георгійовича, зайняла почесне місце серед провідних містобудівних шкіл. Її спеціалізація - питання теорії і методології містобудування та регіонального розселення.

Ці напрямки отримали пріоритетний розвиток в Україні, у зв'язку з об'єктивною необхідністю вирішення проблем розміщення продуктивних сил, формування мережі населених у зв'язку з величезними інвестиціями 30-80 років у розвиток промислових районів Донбасу, Придніпров'я, Львівсько-Волинського вугільного басейну, східних районів України (Харківська, Сумська, Полтавська області) та ін, а також розвитку найбільших міст - Києва, Харкова, Дніпропетровська, Запоріжжя, Кременчука, Кривого рогу, Одеси та ін - центрів регіональних систем розселення. Деякі з цих міст стали центрами агломерацій населених місць з характерною для них просторовою невпорядкованістю промислових, житлових територій, руйнуванням цілісних природних комплексів, місцями з катастрофічними соціальними, негативними демографічними, екологічними наслідками.

Вивчення об'єктивних закономірностей формування регіональних і локальних містобудівних об'єктів, міських агломерацій, осмислення проблем і методів їх регулювання, засобами цілеспрямованих містобудівних рішень, лягли в основу методології дослідження і проектування міст, що розвиваються в специфічних умовах урбанізованих територій з складними системами просторових соціально-економічних зв'язків, інженерної і транспортною інфраструктурою. Все це в сконцентрованому і узагальненому вигляді знайшло втілення в докторській дисертації професора Фоміна (1981).

Незважаючи на високий професіоналізм, Ігор Олександрович не був професіоналом, у вузькому сенсі цього слова. Важливою стороною його життя і творчості, безсумнівно, було образотворче мистецтво. І в цьому сенсі він, звичайно ж, не був аматором. Він був чудовим майстром - художником.

Заняття малюнком і живописом було для Ігоря Олександровича і потребою, і віддушиною в повсякденних турботах. Його графічні та живописні роботи, виконані з глибоким проникненням в суть предмета, відрізняються дивовижною красою, легкістю, і вишуканістю.

Вагомий внесок зробив Ігор Олександрович у виховання та професійну підготовку молодих архітекторів-містобудівників в якості завідувача кафедри містобудування КІБІ-КНУБА. Він відчував себе і в дійсності був Учителем, часом суворим і безкомпромісним. Він не тільки навчав, але й виховував, щедро ділячись безцінним життєвим досвідом, великими знаннями і вміннями.

Велике значення він надавав щорічного огляду-конкурсу дипломних робіт архітектурних вузів, що стали не тільки школою майстерності, форумом професійного та особистого спілкування викладачів, студентів різних вузів, важливим інструментом координації спільних дій у справі підготовки фахівців, вдосконалення навчальних програм та в кінцевому рахунку, підвищення рівня

підготовки кадрів. Тут він виявляв себе як принциповий арбітр, мудрий, привабливий співрозмовник.

Протягом більше 20 років, очолюючи спецраду із захисту дисертацій, Ігор Олександрович багато робив для підвищення якості наукових робіт, фільтруючи та відсікаючи дисертації не цілком відповідають високим вимогам і стандартам Ради. При цьому, далеко небайдужою була особистість претендента, його професійні та людські якості. Дбав він також про розвиток регіональних наукових шкіл, кафедр містобудування та архітектури, про посилення їх кадрового потенціалу.

Його поважали і побоювалися. Він не терпів дилетантів і нахаб. Нікому і ніколи не відмовляв у добрій пораді, конкретній допомозі. Був простий у спілкуванні. Відрізнявся елегантністю, гарним смаком, почуттям міри, гостротою реакції, розумінням жарти та розіграшів.

Професор Фомін залишив нам не тільки фундаментальні праці з теорії містобудування, які є основою подальшої еволюції науки про планування і забудові міст, систем розселення. Він створив життєздатну організаційну структуру розвитку сучасної містобудівної науки, освіти та проектної практики у вигляді науково-виробничого комплексу, засновану на базі двох провідних містобудівних організацій України - кафедри містобудування, Київського національного університету будівництва і архітектури та Державного науково-дослідного і проектного інституту «Діпромісто». Комплекс забезпечує виконання наукових досліджень з актуальних проблем містобудування та районного планування, розробку законодавчих та нормативно-методичних документів, наукових монографій, навчальних посібників, збірників наукових праць «Досвід та перспективи розвитку міст України» і, що найбільш важливо, є місцем підготовки кваліфікованих фахівців - архітекторів-містобудівників, кадрів вищої кваліфікації - кандидатів і докторів наук.

Він створив наукову школу, яка виховує фахівців, що володіють не тільки високими професійними знаннями, але, що не менш важливо, почуттям громадянської відповідальності та здатністю державного мислення, без яких немислима робота в сфері містобудівної діяльності.

Усвідомлено чи ні, він з гідністю і відповідальністю виконував історичну місію - забезпечуючи спадкоємність поколінь та безперервність розвитку вітчизняної культури.